

ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ № 6
засідання вченої ради Інституту олійних культур
Національної академії аграрних наук України
від 18 жовтня 2023 р.

Голова вченої ради – Ведмедева Катерина Владиславівна.
Вчений секретар – Журавель Валентина Миколаївна.

Присутні: 11 членів вченої ради (із 13 обраних) – Ведмедева К. В., канд. біол. наук, Сорока А. І., д-р с.-г. наук, Журавель В. М., канд. с.-г. наук, Алієв Е. Б., д-р. техн. наук, Балабай П. Ф., Комарова І. Б., канд. с.-г. наук, Кузьменко О. Р., канд. с.-г. наук, Кутіщева Н. М., канд. с.-г. наук, Лях В. О., д-р біол. наук, Ніконова В. М., канд. с.-г. наук, Поляков О. І., д-р с.-г. наук;
науковці установи – Махова Т. В., канд. с.-г. наук, Буділка Г. І., Алієва О. Ю.; здобувач – Літошка С. В.; аспіранти – Левицька Х. М., Фостащенко Д. І., Павлих Р. М., Щербак А. Д., Бусаров П. М.

Порядок денний:

Розгляд та обговорення дисертаційної роботи Літошка Святослава Володимировича на тему «Удосконалення елементів технології вирощування соняшнику в умовах Південного Степу України», представленій на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 Агронімія, галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство.

СЛУХАЛИ: Літошка С. В., здобувача, доповідав про результати роботи за матеріалами дисертації «Удосконалення елементів технології вирощування соняшнику в умовах Південного Степу України» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 Агронімія, галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Науковий керівник – Поляков О. І., д-р с.-г. наук, старш. наук. співроб., завідувач відділу агротехнології та впровадження.

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради ІОК НААН, протокол від 02.11.2016 р. № 10.

Роботу виконано упродовж 2016–2020 рр. у відділі агротехнології та впровадження ІОК НААН.

До доповіді здобувачу було задано 11 запитань, на які вона надала правильні та ґрунтовні відповіді.

Питання задавали: доктори наук – Алієв Е. Б., Лях В. О., кандидати наук – Кутіщева Н. М., Кузьменко О. Р., Журавель В. М., Комарова І. Б. Ніконова В. М.

ВИСТУПИЛИ з оцінкою дисертації Літошка С. В.: рецензенти – Кутіщева Н. М., канд. с.-г. наук, Ведмедева К. В., канд. біол. наук та Алієв Е. Б., д-р техн. наук, Лях В. О., д-р біол. наук.

Виступаючі відмітили, що дисертаційна робота Літошка С. В. є завершеною науковою працею, доведено її актуальність, новизну, наукове і практичне значення отриманих результатів та їхнє впровадження у виробництво.

За викладеним матеріалом доповіді та дисертаційної роботи присутніми були висловлені деякі зауваження та побажання, що не знижують її наукового рівня.

Загальна характеристика дисертації – позитивна.

З характеристикою наукової зрілості здобувача виступив науковий керівник, д-р с.-г. наук, старш. наук. співроб. Поляков О. І. Характеризував здобувача як толерантну людину здатну самостійно вирішувати поставлені наукові завдання та проводити польові дослідження, повністю пройшов курс навчання, провів дослідження, підготував дисертаційну роботу.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що виконані дослідження та опубліковані роботи характеризують Літошка С. В. як сформованого фахівця з агрономії і дослідника. Він володіє методологією наукового дослідження, має необхідні наукові знання та широкий кругозір.

Загальна характеристика наукової зрілості здобувача – позитивна.

Заслухавши публічну презентацію наукових результатів дисертації Літошко Святослава Володимировича та обговоривши її на засіданні вченої ради Інституту олійних культур НААН, прийнято наступні висновки щодо дисертації «Удосконалення елементів технології вирощування соняшнику в умовах Південного Степу України»:

ВИСНОВОК

вченої ради Інституту олійних культур Національної академії аграрних наук України про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Удосконалення елементів технології вирощування соняшнику в умовах Південного Степу України» здобувача освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 Агрономія, галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство **Літошка Святослава Володимировича**

1 Актуальність теми дисертації

Шляхи підвищення продуктивності соняшнику в сучасних умовах аграрно-промислового комплексу країни повинні базуватися на комплексному виконанні науково-обґрунтованих агроприйомів вирощування соняшнику, а саме системи основного обробітку ґрунту, використання сучасних високопродуктивних районованих гібридів, ефективного поєднання застосування мінеральних добрив, мікродобрив та регуляторів росту, що є запорукою отримання високих та стабільних врожаїв культури.

Питання щодо вивчення взаємного впливу рівня мінерального живлення та дії регуляторів росту за різних систем основного обробітку ґрунту на процеси росту, розвитку та формування продуктивності соняшнику в умовах Південного Степу України, є важливими та зумовлюють актуальність наших досліджень.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота є складовою тематичного плану НДР Інституту олійних культур НААН, яку виконували за державною програмою наукових досліджень ПНД 15 «Теоретичні основи селекції сортів, ліній і гібридів олійних культур, науково-методичні засади підвищення їх насінневої продуктивності та технології виробництва» («Олійні культури»). Підпрограма 1 Теоретичні основи гетерозисної селекції, нові гібриди соняшнику, науково-методичні засади насінництва та технології його виробництва. Завдання 15.01.00.11.П Розробити агротехнічні заходи підвищення продуктивності соняшнику за рахунок оптимізації системи обробітку ґрунту, мінерального живлення у поєднанні з мікробіологічними препаратами в посушливих умовах Степу України (№ державної реєстрації 0116U003076).

3. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є результатом особистого наукового дослідження. Автором самостійно проведено інформаційний пошук, опрацьовано та узагальнено вітчизняні і зарубіжні наукові праці за темою дисертаційної роботи, виконано програму польових і лабораторних досліджень, проаналізовано та сформульовано висновки із отриманих експериментальних даних, здійснено впровадження наукових розробок у виробництво. Отриманий експериментальний матеріал висвітлено у наукових працях у співавторстві та особисто.

4. Ступінь достовірності результатів досліджень. Наукові положення, висновки, рекомендації для виробництва, які сформульовані в дисертації, базуються на трирічних польових експериментах, лабораторних дослідженнях, виконаних згідно загальноприйнятих методик. Їх достовірність доведена статистичними методами обробки даних, результатами перевірки у виробничих умовах (нааявні Акти впровадження результатів досліджень).

5. Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого завдання з розроблення та удосконалення агроприйомів вирощування сучасних гібридів соняшнику на основі взаємодії способу основного обробітку ґрунту, мінеральних добрив та регуляторів росту рослин, що дозволяє підвищити їх продуктивність у Південному Степу.

Уперше в умовах Південного Степу України:

- встановлено особливості росту і розвитку рослин соняшнику за різних систем основного обробітку ґрунту, доз мінеральних добрив та регуляторів росту;
- виявлено вплив елементів технології вирощування на функціонування фотосинтетичного апарату посівів соняшнику та накопичення сухої речовини;
- встановлено особливості формування елементів структури врожаю та якості насіння залежно від додаткового живлення та системи основного

обробітку ґрунту;

- обґрунтовано економічно та енергетично доцільні елементи підвищення урожайності та якості насіння соняшнику.

Удосконалено окремі елементи технології вирощування соняшнику, що на основі їх оптимізації сприятиме збільшенню врожайності та покращенню якості насіння в умовах Південного Степу.

Набули подальшого розвитку наукові положення щодо підвищення продуктивності соняшнику, основою яких є комплексне застосування елементів технології, а саме: системи основного обробітку ґрунту, дози мінеральних добрив та регуляторів росту.

5. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації:

За темою дисертації опубліковано 19 наукових праць, з яких 8 статей у наукових фахових виданнях України, 9 тез наукових доповідей, 1 стаття у науково-популярному виданні та 1 науково-практичні рекомендації.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Особливості формування продуктивності соняшнику під впливом додаткового живлення за різних систем основного обробітку ґрунту. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2017. Вип. 24. С. 188–197.

2. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Особливості водоспоживання соняшнику гібриду Ратник. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2018. Вип. 25. С. 135–142.

3. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Вплив агроприймів вирощування на забур'яненість посівів та врожайність соняшнику. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2019. Вип. 27. С. 107–116. DOI: 10.36710/іос-2019-27-12.

4. Літошко С. В. Реакція соняшнику на додаткове живлення за різних систем основного обробітку ґрунту. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2019. Вип. 28. С. 118–129. DOI: 10.36710/іос-2019-28-12.

5. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Фотосинтетична діяльність та продуктивність соняшнику гібриду Ратник в залежності від умов вирощування. Вісник ХНАУ Серія «Рослинництво, селекція і насінництво, плодоовочівництво». 2020. № 1–2. С. 84–95. DOI: 10.35550/visnykagro2020.01-02.084.

6. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Економічна та біоенергетична ефективність вирощування соняшнику залежно від агроприймів. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2021. Вип. 30. С. 84–95. DOI: 10.36710/іос-2021-30-09.

7. Нікітенко О. В., Поляков О. І., Літошко С. В. Оптимальні регламенти вирощування – запорука високої продуктивності соняшнику. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2021. Вип. 31. С. 72–87. DOI: 10.36710/іос-2021-31-07.

8. Поляков О. І., Літошко С. В. Динаміка накопичення сухої речовини соняшнику залежно від умов вирощування. Науково-технічний бюл. ІОК НААН. 2022. Вип. 32. С. 84–98. DOI: 10.36710/іос-2022-32-09.

Наукові праці які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, тези доповідей на конференціях:

9. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Врожайність соняшнику гібриду Ратник під впливом агроприємів вирощування. Сучасні напрями селекції, технології вирощування та переробки олійних культур: збірник тез Міжнародної наукової інтернет-конференції (Запоріжжя, 16 листопада 2017 р.). Інститут олійних культур НААН, 2017. С. 135–137.

10. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Вплив системи основного обробітку ґрунту та додаткового живлення на врожайність соняшнику. Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 15 листопада 2018 р.). Дніпро: ДДАЕУ, 2018. С. 82–83.

11. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Вплив агроприємів вирощування на вологозабезпеченість посівів соняшнику. Олійні культури: інновації та перспективи: збірник тез Міжнародної наукової інтернет-конференції (Запоріжжя, 14 травня 2019 р.). Інститут олійних культур НААН, 2019. С. 76–77.

12. Літошко С. В. Забур'яненість посівів соняшнику в залежності від агроприємів вирощування. Селекція, генетика та технології вирощування сільськогосподарських культур: збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів (с. Центральне, 24 квітня 2020 р.). Миронівський інститут пшениці ім. В. М. Ремесла НААН, 2020. С. 60–61.

13. Літошко С. В. Кореляційні зв'язки агроприємів вирощування, елементів продуктивності та врожайності соняшнику. Олійні культури: сьогодні та перспективи: збірник тез Міжнародної наукової інтернет-конференції (Запоріжжя, 14 травня 2020 р.). Інститут олійних культур НААН, 2020. С. 61–62.

14. Літошко С. В., Поляков О. І., Нікітенко О. В. Фотосинтетична діяльність соняшнику гібриду Ратник під впливом агроприємів вирощування. Сучасні тенденції в сільському господарстві: матеріали Всеукраїнської дистанційної наук.-практичної конференції (Полтава, 07 жовтня 2020 р.). Полтавська ДСГДС ім. М. І. Вавилова ІС і АПВ НААН. ПП «Астрая», 2020. С. 53–56.

15. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Продуктивність соняшнику гібриду Ратник в залежності від умов вирощування. Роль науково-технічного забезпечення розвитку агропромислового комплексу в сучасних ринкових умовах: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Дніпро, 25 лютого 2021 р.). ДУ Інститут зернових культур НААН. 2021. С. 243–245.

16. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Економічна ефективність вирощування соняшнику гібриду Ратник. Олійні культури: сьогодні та перспективи: збірник тез Міжнародної наукової інтернет-

конференції (Запоріжжя, 31 березня 2021 р.). Інститут олійних культур НААН, 2021. С. 89–90.

17. Нікітенко О. В., Поляков О. І., Літошко С. В. Продуктивність соняшнику за умов оптимізації агроприймів вирощування. Наукові читання до 85-річчя від дня народження Орлюка Анатолія Павловича – видатного вченого у галузі селекції та насінництва сільськогосподарських культур: збірник тез Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Херсон, 24 грудня 2021 р.). Інститут зрошуваного землеробства НААН, 2021. С. 149–152.

Наукові праці, які додатково відображають результати дисертації: Стаття у науково-популярному виданні:

18. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Додаткове живлення соняшнику. Агробізнес сьогодні. 2021. № 5 (444) березень. С. 37–40.

Науково-практичні рекомендації:

19. Поляков О. І., Нікітенко О. В., Літошко С. В. Удосконалена технологія вирощування гібридів соняшнику в умовах південного Степу України (Науково-практичні рекомендації). Запоріжжя, 2020. 12 с.

7. Апробація основних результатів дослідження. Основні результати та положення дисертації представлено на: Міжнародній науковій інтернет-конференції «Сучасні напрями селекції, технології вирощування та переробки олійних культур» (16 листопада 2017 р., м. Запоріжжя); III Міжнародній науково-практичній конференції «Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсоощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур» (15 листопада 2018 р., м. Дніпро); Міжнародній науковій інтернет-конференції «Олійні культури: інновації та перспективи» (14 травня 2019 р., м. Запоріжжя); VIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених і спеціалістів «Селекція, генетика та технології вирощування сільськогосподарських культур» (24 квітня 2020 р., с. Центральне); Міжнародній науковій інтернет-конференції «Олійні культури: сьогодення та перспективи» (14 травня 2020 р., м. Запоріжжя); Всеукраїнській дистанційній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції в сільському господарстві» (07 жовтня 2020 р., м. Полтава); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Роль науково-технічного забезпечення розвитку агропромислового комплексу в сучасних ринкових умовах» (25 лютого 2021 р., м. Дніпро); Міжнародній науковій інтернет-конференції «Олійні культури: сьогодення та перспективи» (31 березня 2021 р., м. Запоріжжя); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Наукові читання до 85-річчя від дня народження Орлюка Анатолія Павловича – видатного вченого у галузі селекції та насінництва сільськогосподарських культур» (24 грудня 2021 р., м. Херсон).

8. Практичне значення одержаних результатів

За результатами досліджень удосконалено окремі елементи технології вирощування соняшнику, що забезпечують врожайність насіння – 3,24–3,46 т/га, збір олії – 1309–1379 кг/га і умовно чистий дохід – 54314–57059 грн/га.

Виробничу перевірку отриманих даних і впровадження розроблених елементів технології вирощування соняшнику проведено у 2019 р. на полях С(Ф)Г «Таврічеське» (Оріхівський район, Запорізька область) на площі 45 га, у

2020 р. на полях ТОВ «Розумівське агро» (Запорізький район, Запорізька область) на площі 37 га та у 2021 р. на полях ТОВ «Таврічеське МБ» (Веселівський район, Запорізька область) на площі 24 га.

Результати виробничої перевірки підтвердили високу ефективність запропонованих елементів технології вирощування соняшнику, за яких чистий прибуток становив відповідно 15624, 13465 та 28970 грн/га.

На основі проведених досліджень підготовлено і видано науково-практичні рекомендації «Удосконалена технологія вирощування гібридів соняшнику в умовах Південного Степу України» (Запоріжжя, 2020).

9. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація викладена на 225 сторінках комп'ютерного тексту. Включає анотацію, вступ, 5 розділів, які містять 39 таблиць, 3 рисунки, загальні висновки, рекомендації виробництву та 39 додатків. Список використаних джерел налічує 231 найменування, у тому числі 35 – латиницею.

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладання оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до подібного роду наукових робіт. Зміст дисертації відповідає спеціальності 201 – Агрономія. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертації.

10. Академічна доброчесність

У результаті перевірки дисертації на плагіат на сайті «strikeplagiarism.com» встановлено коефіцієнт подібності КП1 – 29,33 %, КП2 – 14,10 %. Згідно з постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»: «...Не вважається самоплагіатом використання здобувачем своїх наукових праць у тексті дисертації без посилання на ці праці, якщо вони попередньо опубліковані з метою висвітлення в них основних наукових результатів дисертації та вказані здобувачем в анотації дисертації...».

Тому після врахування посилань на опубліковані статті здобувачки, переховані коефіцієнти подібності становлять: КП1 – 9,41 %, КП2 – 2,67 %, що відповідає положенню «Про дотримання академічної доброчесності науковими, науково-педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти Інституту олійних культур НААН» (редакція 2020 р.).

У ході обговорення дисертації до неї не було висунуто жодних зауважень щодо самої суті роботи.

УХВАЛИЛИ:

1. Ураховуючи актуальність теми дослідження, обґрунтованість та практичне значення отриманих результатів, наукову новизну та достатній рівень впровадження у агропідприємствах степової зони України, апробації матеріалів дисертації та їх висвітлення у наукових працях, відповідність вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (редакція від 12.07.2019) та Постанові Кабінету Міністрів України № 44 «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради

закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», від 12 січня 2022 року (редакція від 22.03.2022 р.) та напряму наукового дослідження освітньо-наукової програми зі спеціальності 201 Агронісія, рекомендувати дисертаційну роботу Літошко С. В. на тему: «Удосконалення елементів технології вирощування соняшнику в умовах Південного Степу України» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 Агронісія, галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство.

2. Рекомендувати наступний склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова – Сорока Анатолій Іванович, доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу селекції Інституту олійних культур Національної академії аграрних наук України.

Рецензенти:

Ведмедева Катерина Владиславівна, кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Інституту олійних культур Національної академії аграрних наук України;

Кутіщева Наталія Миколаївна, кандидат сільськогосподарських наук, завідувачка лабораторії селекції міжлінійних гібридів соняшнику;

Офіційні опоненти:

Гирка Анатолій Дмитрович, доктор сільськогосподарських наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії агробіологічних ресурсів озимих та ярих зернових культур ДУ Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук України;

Мельник Андрій Васильович, доктор сільськогосподарських наук, професор, професор кафедри агротехнологій та ґрунтознавства Сумського національного аграрного університету.

За затвердження висновку проголосували:

за	–	Одинадцять
проти	–	(немає)
утримались	–	(немає)

Рецензенти:

заст. директора з наукової роботи,
канд. біол. наук, старш. наук. співроб.

Катерина ВЕДМЕДСВА

завідувач лабораторії селекції
міжлінійних гібридів соняшнику,
канд. с.-г. наук

Наталія КУТІЩЕВА

Голова вченої ради,
канд. біол. наук, старш. наук. співроб.

Катерина ВЕДМЕДСВА

Вчений секретар,
канд. с.-г. наук, старш. наук. співроб.

Валентина ЖУРАВЕЛЬ

«23» жовтня 2023 р.